

MỘT SỐ QUAN ĐIỂM CỦA ĐỒNG CHÍ LÊ DUẨN VỀ ĐỐI NGOẠI TRONG SỰ NGHIỆP GIẢI PHÓNG DÂN TỘC

PGS, TS PHẠM HỒNG CHƯƠNG

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

TS ĐINH ĐỨC DUY

Trường Chính trị tỉnh Bình Dương

Ngày nhận:

7-4-2022

Ngày thẩm định, đánh giá:

25-5-2022

Ngày duyệt đăng:

2-6-2022

Tóm tắt: Trong cuộc đời hoạt động của mình, trên cương vị lãnh đạo Đảng, đồng chí Lê Duẩn đã có những cống hiến đặc biệt xuất sắc về lý luận và hoạt động thực tiễn trên lĩnh vực đối ngoại của Đảng. Bài viết tập trung làm rõ một số quan điểm của đồng chí Lê Duẩn trong lĩnh vực đối ngoại như: độc lập tự chủ, chiến tranh và hòa bình, kết hợp mục tiêu của dân tộc với thời đại, về thực hiện phương pháp cách mạng đúng đắn. Qua đó, góp phần làm rõ những cống hiến “nổi bật trước những bước ngoặt của lịch sử và những tình huống phức tạp”¹ của đồng chí Lê Duẩn trong sự nghiệp giải phóng dân tộc.

Từ khóa:

*Lê Duẩn; đối ngoại;
giải phóng dân tộc*

Năm 1957, đồng chí Lê Duẩn trở lại miền Bắc và được Ban Chấp hành Trung ương cử tạm thời lãnh đạo công việc chung của Ban Bí thư và là Phó Trưởng ban chuẩn bị Văn kiện Đại hội III của Đảng; Trưởng ban là Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đồng chí Lê Duẩn đã dành hết tâm lực góp phần chuẩn bị cho Đảng hoạch định chiến lược cách mạng, giải quyết thành công các vấn đề lý luận và thực tiễn của cách mạng Việt Nam trước những chuyên biến phức tạp của tình hình quốc tế ở nửa sau thế kỷ XX. Báo cáo Chính trị tại

Đại hội III (1960) của Đảng do đồng chí trình bày đã khẳng định: “*đẩy mạnh cách mạng xã hội chủ nghĩa ở miền Bắc, đồng thời đẩy mạnh cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân ở miền Nam, thực hiện thống nhất nước nhà trên cơ sở độc lập và dân chủ, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh, thiết thực góp phần tăng cường phe xã hội chủ nghĩa và bảo vệ hòa bình ở Đông-Nam Á và thế giới*”². Dưới sự chỉ đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, với sự đóng góp quan trọng của đồng chí Lê Duẩn, đường lối cách mạng

dân tộc dân chủ nhân dân được Đại hội III của Đảng thông qua, trong đó đường lối đối ngoại đã kết hợp sức mạnh Việt Nam với sức mạnh thời đại, đưa sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước, thống nhất Tổ quốc tới thắng lợi hoàn toàn.

Có thể thấy rõ những đóng góp to lớn của đồng chí Lê Duẩn về đối ngoại trong sự nghiệp giải phóng đất nước, thống nhất Tổ quốc trên những vấn đề căn bản sau đây:

1. Quan điểm độc lập tự chủ trong đường lối đối ngoại

Trong nửa sau thế kỷ XX, trước những vận động ly tâm cả trong hệ thống XHCN và TBCN, quá trình tập hợp lực lượng mới trên thế giới diễn ra trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị hết sức phức tạp, chằng chéo về lợi ích và trong bối cảnh quốc tế mà sự chia rẽ cả về tư tưởng và hoạt động thực tiễn trong phong trào cộng sản quốc tế ngày càng nặng nề, việc đặt đúng vị trí, giải quyết thành công các nhiệm vụ cách mạng trong nước và nhiệm vụ quốc tế của Đảng, thực sự là công hiến to lớn của Đảng. Công hiến đó bắt nguồn từ tinh thần độc lập, tự chủ trong xây dựng đường lối và chỉ đạo thực hiện chiến lược, sách lược của Đảng do Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định ngay từ khi mới thành lập và trong quá trình phát triển của Đảng. Quán triệt tư tưởng Hồ Chí Minh, trên cương vị của mình, đồng chí Lê Duẩn luôn khẳng định sự quan trọng của vấn đề độc lập tự chủ trong xây dựng và thực hiện đường lối của Đảng. Để đoàn kết quốc tế, đặc biệt là đoàn kết giữa các đảng cộng sản và công nhân quốc tế, tại HNTU 12 khóa III (12-1965) của Đảng, đồng chí Lê Duẩn cho rằng: chỉ có một cách là Đảng phải độc lập tự chủ, có độc lập tự chủ mới đoàn kết được, nếu ngả về bên nào thì không thể đoàn kết được và kinh nghiệm lịch sử của Đảng là khi nào độc lập tự chủ thì

thắng lợi³. Quan điểm đó được đồng chí Lê Duẩn nhắc lại tại HNTU 13 khóa III (1-1967) của Đảng: Chúng ta tìm mọi cách đoàn kết quốc tế, đoàn kết phe ta nhưng nhất thiết phải độc lập⁴. Sau này, đồng chí Lê Duẩn đã tổng kết: “Chịu trách nhiệm trước phong trào cách mạng của nhân dân nước mình, mỗi một đảng cộng sản phải giữ vững tính độc lập tự chủ, làm trọn vai trò đội quân tiên phong cách mạng, đồng thời phải tăng cường hợp tác quốc tế, tôn trọng quyền độc lập tự chủ của các đảng anh em, góp phần tích cực vào sự nghiệp chung của cách mạng thế giới”⁵.

Với quan điểm độc lập tự chủ, Đảng đã đề ra đường lối đối ngoại đúng đắn và lãnh đạo cuộc kháng chiến của dân tộc vượt qua mọi trở ngại, khó khăn trên trường chính trị, ngoại giao quốc tế, đem lại sự ủng hộ quốc tế to lớn, đưa lại thắng lợi trọn vẹn cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, thống nhất Tổ quốc.

2. Quan điểm đúng đắn về chiến tranh và hòa bình

Trước khuynh hướng “chung sống hòa bình” một chiều xuất hiện trên thế giới nửa sau thế kỷ XX, để tạo thế chính trị thuận lợi cho việc phát động cuộc đấu tranh thống nhất nước nhà của nhân dân Việt Nam và khắc phục quan điểm chung sống hòa bình một chiều đó, đại diện cho Đảng, đồng chí Lê Duẩn đã đề xuất với các đảng cộng sản anh em, với phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, phong trào giải phóng dân tộc những luận điểm quan trọng, đúng đắn về chiến tranh và hòa bình. Tại các cuộc gặp gỡ quốc tế với các đảng anh em (Bucarét, tháng 7-1960; Mátxcova, tháng 11-1960 và tại Đại hội XXII của Đảng Cộng sản Liên Xô, tháng 10-1960), đồng chí Lê Duẩn cho rằng: chung sống hòa bình phải đi đôi với đấu tranh chống đế quốc - nguồn gốc gây chiến tranh,

hai mặt đó khăng khít với nhau. Vì vậy, muốn bảo vệ hòa bình phải đập tắt lò lửa gây ra chiến tranh là chủ nghĩa đế quốc và coi đây là biện pháp bảo vệ hòa bình tích cực nhất...

Luận điểm trên đây được đồng chí Lê Duẩn khẳng định rõ ràng hơn trong bài viết nhân kỷ niệm lần thứ 50 cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa Tháng Mười (1967), đồng chí viết: “Để ngăn ngừa một cuộc chiến tranh thế giới mới, giữ gìn hòa bình, cần tích cực chủ động chống lại và làm thất bại mọi âm mưu và hành động gây chiến của chủ nghĩa đế quốc do Mỹ cầm đầu”. Để làm được như vậy, “cần đẩy mạnh phong trào độc lập dân tộc và phong trào cách mạng xã hội chủ nghĩa của giai cấp công nhân trong các nước đế quốc”⁶, thành lập mặt trận nhân dân thế giới chống chủ nghĩa đế quốc mới giữ gìn được hòa bình lâu dài và làm thất bại mọi âm mưu toan gây chiến từ gốc rễ của nó.

Trong bài “Chủ nghĩa Lênin soi sáng mục tiêu cách mạng của thời đại” nhân kỷ niệm 100 năm ngày sinh V.I.Lênin (1970), đồng chí Lê Duẩn đã chỉ rõ: “Chiến lược đấu tranh cho hòa bình bao gồm một cách tất yếu chính sách cùng tồn tại hòa bình giữa các nước có chế độ chính trị khác nhau. Chính sách cùng tồn tại hòa bình phải là và chỉ có thể là một bộ phận nằm trong toàn bộ chiến lược đấu tranh cho hòa bình”⁷.

Dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Chủ tịch Hồ Chí Minh, những luận điểm của đồng chí Lê Duẩn

biểu thị thái độ chủ động, đúng đắn của những người cộng sản Việt Nam đối với vấn đề chiến tranh và hòa bình, về chiến lược và sách lược của phong trào cộng sản quốc tế, về sự cần thiết phải đoàn kết phong trào cộng sản, ủng hộ phong trào đấu tranh vì hòa bình, độc lập, dân chủ và tiến bộ xã hội và việc thành lập mặt trận nhân dân thế giới chống chủ nghĩa đế quốc... là những đóng góp quan trọng hoạch định đường lối đối ngoại đoàn kết quốc tế của Đảng, góp phần thống nhất tư tưởng và hành động trong phong trào cộng sản quốc tế và nhân dân thế giới đối với phong trào cách mạng thế giới nói chung và cuộc chiến đấu chính nghĩa chống xâm lược vì độc lập dân tộc, thống nhất Tổ quốc của nhân dân Việt Nam nói riêng.

Từ yêu cầu hòa bình của nhân loại, từ khát vọng độc lập, tự do của các dân tộc, từ ước vọng cháy bỏng về độc lập, tự do của nhân dân Việt Nam và các nước trong khu vực, với cách nhìn và lý giải về chiến tranh và hòa bình, giữa chính nghĩa và phi nghĩa, văn minh và bạo tàn, Chủ tịch Hồ Chí Minh, đồng chí Lê Duẩn và Trung ương Đảng đã đề ra đường lối cách mạng đúng đắn kết hợp giữa mục tiêu của dân tộc với nhân loại, kết hợp sức mạnh của dân tộc với sức mạnh thời đại và đặt sự vận động của cách mạng Việt Nam vào dòng chảy và xu hướng phát triển chung của xã hội loài người.

3. Kết hợp mục tiêu của dân tộc với thời đại

Từ yêu cầu hòa bình của nhân loại, từ khát vọng độc lập, tự do của các dân tộc, từ ước vọng cháy bỏng về độc lập, tự do của nhân dân Việt Nam và các nước trong khu vực, với cách nhìn và lý giải về chiến tranh và hòa bình, giữa chính nghĩa và phi nghĩa, văn minh và bạo tàn, dưới sự lãnh đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đồng chí Lê Duẩn và Trung ương Đảng, đường lối cách mạng của Đảng đã thể hiện sự kết hợp giữa nhu cầu của nhân dân, mục tiêu của dân tộc với nhân loại, kết hợp sức mạnh của dân tộc với sức mạnh thời đại và đặt sự vận động của cách mạng Việt Nam vào dòng chảy và xu hướng phát triển chung của xã hội loài người.

Phát động cuộc Đồng khởi ở miền Nam và việc thành lập Mặt trận Dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam, với cương lĩnh của Mặt trận (năm 1960) là cơ sở chính trị và ngoại giao cho Đảng phát động và kết thúc một cách đúng đắn cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước trong bối cảnh quốc tế phức tạp. Phong trào Đồng khởi cùng với sự ra đời của Mặt trận Dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam (và sau này là Chính phủ Cộng hòa miền Nam Việt Nam) và Cương lĩnh của Mặt trận, thì cuộc chiến đấu chống đế quốc Mỹ để giải phóng miền Nam không phải là cuộc chiến giữa hệ tư tưởng cộng sản và hệ tư tưởng tư sản, giữa hệ thống XHCN và TBCN ở Việt Nam, mà là cuộc chiến tranh được giới hạn với mục tiêu là cuộc đấu tranh của nhân dân Việt Nam để giành quyền tự quyết trước sự xâm lược của Mỹ, là cuộc đấu tranh cho hòa bình, cuộc chiến đấu của chính nghĩa chống phi nghĩa, của văn minh chống bạo tàn. Cuộc chiến đó được giới hạn ở miền Nam Việt Nam không thể làm bùng phát cuộc chiến tranh thế giới. Với ý nghĩa đó, chủ trương của Đảng đã làm tiêu tan mưu đồ của Mỹ định “quốc tế hóa” chiến tranh Việt Nam như cuộc chiến tranh giữa hai hệ tư tưởng và hai chế độ xã hội. Vì thế, Mỹ bị cô lập và chịu toàn bộ chi phí chiến tranh. Ngược lại, cuộc kháng chiến chống xâm lược Mỹ, cứu nước của dân tộc Việt Nam vì độc lập và thống nhất của Tổ quốc không chỉ phù hợp với nguyện vọng của các dân tộc mà còn đồng thuận với xu hướng phát triển của nhân loại nên đã quốc tế hóa được sự ủng hộ của tất cả các lực lượng đấu tranh cho độc lập dân tộc, hòa bình và tiến bộ trên thế giới.

Thuận theo xu thế phát triển của thời đại (thiên thời), toàn dân đoàn kết chiến đấu vì độc lập tự do của Tổ quốc (địa lợi), lại được sự ủng hộ của nhân dân yêu chuộng hòa bình và công

lý trên toàn thế giới, kể cả nhân dân Mỹ (nhân hòa), sự nghiệp kháng chiến chống Mỹ, cứu nước của dân tộc Việt Nam vì thế ngay từ lúc phát động đã hội đủ các điều kiện để tiến tới thắng lợi cuối cùng.

4. Thực hiện phương pháp cách mạng đúng đắn

Từ năm 1950, trong tập “Ý kiến về bản dự thảo kiểm điểm chính sách chung”, đồng chí Lê Duẩn đã cho rằng sự tiến công của cách mạng vô sản phải tùy theo tình hình cụ thể của từng nước, từng dân tộc mà có tính chất khác nhau, hình thức khác nhau. Quan điểm đó không chỉ được đồng chí khẳng định trong hoạch định đường lối độc lập tự chủ của Đảng, mà còn đặc biệt nhấn mạnh trong việc tìm tòi phương pháp cách mạng thích hợp. Đồng chí khẳng định: “Đây chính là vấn đề nóng hổi và quan trọng bậc nhất của phong trào cách mạng thế giới hiện nay”⁸ và cho rằng không có lĩnh vực nào đòi hỏi sáng tạo nhiều như trong lĩnh vực phương pháp cách mạng. Chính đồng chí đã nghiên cứu và có nhiều đóng góp sáng tạo trên lĩnh vực này.

Theo đồng chí Lê Duẩn, “biết thắng từng bước cho đúng” là khái quát chung về một phương pháp cách mạng không chỉ có ý nghĩa đối với cách mạng Việt Nam, mà còn với cách mạng thế giới. Thắng từng bước là sự điều chỉnh toàn bộ cuộc chiến đấu của dân tộc một cách chủ động trước những tình hình cụ thể, nhằm phát huy thế và lực cuộc chiến đấu của nhân dân ta, làm thay đổi từng bước so sánh lực lượng giữa cách mạng và phản cách mạng, không chỉ ở trên chiến trường mà cả trên phạm vi thế giới, để giành thắng lợi từng bước và tiến tới thắng lợi cuối cùng, góp phần vào sự tiến bộ chung của nhân loại.

Thành lập trên thực tế Mặt trận đoàn kết quốc tế rộng rãi ủng hộ cuộc chiến đấu của nhân dân

Việt Nam; kiềm chế cuộc chiến tranh xâm lược của Mỹ ở miền Nam bằng cả chính trị, quân sự, ngoại giao, từng bước đánh bại ý chí xâm lược và buộc đế quốc Mỹ phải xuống thang chiến tranh, rút khỏi miền Nam và cuối cùng giành toàn thắng trong chiến dịch Hồ Chí Minh năm 1975 là những bước đi vững chắc, thể hiện rõ nét kết hợp chặt chẽ giữa đường lối chính trị đối nội và đối ngoại, thể hiện phương pháp cách mạng Việt Nam, phương pháp cách mạng Hồ Chí Minh mà đồng chí Lê Duẩn đã tổng kết và là người lãnh đạo thực hiện.

Với những cống hiến trên lĩnh vực đối ngoại của đồng chí Lê Duẩn, Đảng đã khẳng định: “Đồng chí Lê Duẩn vừa là một nhà yêu nước lớn, vừa là một người quốc tế chủ nghĩa trong sáng, suốt đời noi gương Bác Hồ chăm lo góp phần củng cố và tăng cường đoàn kết quốc tế giữa các lực lượng cách mạng và tiến bộ trên thế giới trong cuộc đấu tranh vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và chủ nghĩa xã hội”⁹. Là học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, cả trong tư tưởng và hành động, những quan điểm và chỉ đạo của đồng chí Lê Duẩn trên lĩnh vực đối ngoại trong sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, thống nhất Tổ quốc thực sự và mãi là những bài học quý báu cho Đảng để xây dựng và thực hiện đường lối đối ngoại đoàn kết quốc tế trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc XHCN.

Trong sự vận động nhanh chóng, vô cùng phức tạp và khó lường của tình hình quốc tế hiện nay, quan điểm về độc lập tự chủ trong đối ngoại càng có ý nghĩa trong việc hoạch định và thực hiện đường lối đối ngoại của Đảng, chính sách ngoại giao của Nhà nước. Quan điểm đó sẽ càng sâu sắc hơn khi chủ động kết hợp và thúc đẩy cuộc đấu tranh vì lợi ích tối cao của dân tộc với đấu tranh cho hòa bình của nhân dân tiến

bộ trên thế giới, giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa chiến tranh với hòa bình, giữa mục tiêu của dân tộc với nhân loại, kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại và bằng phương pháp đúng đắn, phù hợp với sự vận động của thực tiễn khách quan. Thực hiện những quan điểm đối ngoại trên trong tình hình mới chắc chắn Việt Nam sẽ được sự ủng hộ to lớn của nhân dân tiến bộ trên toàn thế giới, vị thế của đất nước không ngừng được nâng cao, những mục tiêu của dân tộc sẽ mau chóng được thực hiện. Những cống hiến xuất sắc về lý luận và thực tiễn trên lĩnh vực đối ngoại của đồng chí Lê Duẩn trong sự nghiệp giải phóng dân tộc, đến nay vẫn còn nhiều giá trị.

1, 9. Điều văn do đồng chí Tổng Bí thư Trường-Chinh đọc tại Lễ truy điệu đồng chí Tổng Bí thư Lê Duẩn ngày 15-7-1986, Báo Nhân dân ngày 16-7-1986

2. Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đảng Toàn tập, Nxb CTQG, H, 2002, T. 21, tr. 512

3. Biên bản Hội nghị lần thứ 12 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa III, lưu tại Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Học viện CTQG Hồ Chí Minh

4. Biên bản Hội nghị lần thứ 13 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa III, lưu tại Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Học viện CTQG Hồ Chí Minh

5, 6, 8. Lê Duẩn: Tình hình thế giới và chính sách đối ngoại của Đảng ta, Nxb ST, H, 1981, tr. 32, 33, 32

7. Lê Duẩn Tuyển tập, Nxb CTQG, H, 2006, T. 2, tr. 730.